

מקדש מעטש

ביקור חוויתי בבית-הכנסת

מטרות הפעילות

- הכרות עם בית-הכנסת.
- הכרות עם ספר התורה.
- קישור חוויתי לתוכן ואווירת בית-הכנסת.

מהלך הפעילות

- א. פתיחה: הוצאת ספר תורה
- ב. תחנה א: ארון הקודש
- ג. תחנה ב: ספר התורה
- ד. תחנה ג: בית-הכנסת

הערות למהלך הפעילות: פעילות זו נחלקת לשלוש תחנות, לכל תחנה מוקצות כ-10 דקות. תחנה אחת ממוקמת ליד ארון הקודש, השנייה ליד הבמה עם ספר התורה והשלישית באחת מפינות בית-הכנסת. מחלקים את הכיתה לשלוש קבוצות ומקיימים סבב בין התחנות. הנקודה העיקרית המועברת בפעילות היא ההרגשה שבית-הכנסת שייך לכולם ולא למגזר חברתי מסוים בלבד – כל אחד יכול למצוא את הקישור שלו לבית-הכנסת בדרך הייחודית לו. ניתן להוסיף סיפור או כל דבר אישי אחר שיכול לעזור לנו למצוא את הקשר האישי שלנו לבית-הכנסת.

פתיחה: הוצאת ספר התורה

מרכזים את כולם סביב הבמה, בוחרים תלמיד שיפתח את ארון הקודש ותלמיד אחר שיוציא את ספר התורה מהארון אל הבמה. מבקשים מכולם לעמוד. לאחר הוצאת הספר מתחלקים לתחנות. בסיום הפעילות שוב עומדים כולם סביב הבמה, ובוחרים חניך נוסף שיחזיר את הספר לארון הקודש **מבקשים מאחד ההורים לספר על העלייה שלו לתורה.**

תחנה א: ארון הקודש וברכת כהנים

מעמידים את החניכים על במת הארון כך שפניהם אל ארון הקודש.

1. ארון הקודש

- **אנחנו עומדים מול ארון הקודש. מה זה בעצם קודש? למה מתכוונים כאשר אומרים כי בית-כנסת הוא מקום קדוש? אנחנו אומרים שאנחנו רוצים להקדיש יותר זמן לחברים, למה אנחנו מתכוונים בכך?**
הפירוש הבסיסי למילה קודש הוא הבדלה או תיחום. כשמשהו קדוש אנחנו מבדילים אותו מכל השאר. כשם ששבת קדושה מיום חול, כך בית-כנסת הוא קדוש ושונה מסתם מקום.
- **ספר התורה הוא הדבר המקודש ביותר בבית-הכנסת. למה צריכים לשמור עליו בארון? למה שלא יהיה כל הזמן בחוץ?**
בדרך-כלל נוהגים להצניע דבר חשוב ויקר, חזק כדי לשמור עליו וכדי שלא נחשיב אותו כדבר רגיל. חישובו, איפה אתם שמים דברים היקרים לכם מאוד?
- **לאיזה כיוון פונה ארון הקודש?**
כל בתי-הכנסת בעולם מכוונים כולם לכיוון אחד: בחוץ-לארץ פונים לכיוון ארץ-ישראל, בארץ-ישראל פונים לכיוון ירושלים ובירושלים פונים לכיוון בית המקדש. **אפשר לערוך חידון:** לאיזה כיוון מתפללים בארה"ב? ובעירק? בת"א, שכונת גילה, ארמון הנציב? וכו'.
- **פתיחת ארון הקודש בבית-הכנסת היא פעולה מכובדת. בכל שבת בוחרים אדם מסוים שיפתח את ארון הקודש. יש פתיחות ארון קודש מיוחדות, שאצל קהילות שונות אף משלמים עבורן כסף, כדוגמת פתיחת ארון הקודש בעת תפילת 'כל נדרי' ביום-כיפור.**
- **מתי מוציאים ספר תורה לקרוא בו?**
בשבתות (שחרית ומנחה), בימי שני וחמישי בשחרית (כדי שלא יעברו שלושה ימים בלי שקראו בתורה) ובמועדים (ראש-חודש, שלושת הרגלים, חנוכה וכדומה).
- **פותחים את ארון הקודש ומסתכלים על ספרי התורה המצויים בו. שימו לב לסגנונות השונים של ספרי התורה, לכתרים הנמצאים שם, לפעמונים וכדומה. לבסוף חוזרים לעמוד בחצי מעגל.**

תחנה ב: ספר התורה

אנחנו עומדים עכשיו על במת בית-הכנסת מול ספר התורה.

מראים לחניכים את ה"יד" (אצבע) של ספר התורה. מסבירים כי מפאת קדושתו של הספר ובכדי שלא יתלכלך בזיעה או בלכלוך לא נוגעים ישירות בספר התורה. בכדי להצביע על הכתוב משתמשים ב"יד" מיוחדת לכך.

▪ **ממה ספר התורה עשוי?**

מעור של בהמה או חיה טהורה. הדבר בא גם לסמל, בין השאר, שגם מה שנראה לנו לא חשוב כל-כך (עור של בהמה) יכול על ידי עבודת האדם להפך לדבר מקודש. בדומה לכך, על ידי עבודה פנימית ניתן "לקדש", להביא לרמה עליונה יותר, גם את הרבדים הפשוטים יותר בחיים.

▪ **איך קוראים למי שכותב ספרי תורה, ולמה קוראים לו כך?**

סופר סת"ם. ראשי תיבות של ספרי תורה, תפילין ומזוזות.

▪ **כמה זמן בערך לוקח לכתוב ספר תורה?**

בסביבות 2,000 שעות (!!!). כלומר, מי שמקדיש שבע שעות בכל יום, יסיים לכתוב ספר תורה במשך שנה.

▪ כמה אותיות יש בתורה? 304,805 (אפשר לומר שבקרוב 305,000).

▪ **כמה אותיות צריכות להכתב בצורה לא תקינה (לא כשרה) כדי שספר תורה יפסל?**

מספיק שאות אחת תהא פסולה וכל הספר נפסל. חשבו איזה דיוק נדרש לכך. דברים הפוסלים ספר תורה תמצאו ב**נספח א**. אסור להשתמש בספר תורה שנמצאה בו שגיאה כלשהי, ויש לתקנו תוך 30 יום או לקברו.

▪ הסתכלו על אותיות ספר התורה וקראו בהם מעט. ספרו על דברים מיוחדים שאתם מזהים באותיות:

- שענט"ז ג"ץ - אלו 7 אותיות עם ג' תגין.
- בד"ק חי"ה - אלו 6 אותיות עם חד תג. אלו קבלו קרן אחת בראשן.
- אוכ"ל מספר"ת - אלו 9 אותיות שנותרו ללא קורת גג לראשן, היינו ללא תג כלל.
- שימו לב לאות פ', מה מיוחד בה? (קמ:איזו אות מסתתרת בתוכה? תשובה: האות ב').
- שימו לב לאות ל', מה מיוחד בה? זו האות היחידה שעולה מעל השורה. אפשר לדבר על כך שלמ"ד מעצם שמה מרמזת על לימוד. אדם שלומד מתעלה מעבר לשגרה ולרגילות.
- שימו לב לאות א' ולצורה בה היא בנויה. מאיזה אותיות מורכבת האות א'? (ו' י' ו'). מה המשמעות של המילה "אלף"? יש לכך שני פירושים: או מלשון לימוד (אילוף), או מלשון אלופו של עולם, האל.

• שימו לב לאות ח'. מה מיוחד בה? מאילו שתי אותיות היא מורכבת?

• שימו לב לכל האותיות - כמעט כולן מורכבות מאותיות אחרות!

▪ **העמודות:** שימו לב באיזו אות נפתחת כל עמודה (להוציא שש עמודות, כל העמודות בספר התורה מתחילות באות וא"ו). זוהי וא"ו החיבור, ללמד שכל התורה אחת היא.

- הסתכלו סביב וציינו כמה שיותר סממנים שמאפיינים את בית-הכנסת (ארון קודש, במה, סידורים, סמלים שונים, הנצחות נפטרים, עזרת נשים ועוד).
- **למה קוראים לבית-כנסת כך?** השורש של המילה הוא כ.נ.ס. זהו מקום ההתכנסות לצורך תפילה ותורה. כל מקום שגרים בו עשרה יהודים חייב לייחד לעצמו מקום לתפילה, זהו בית-הכנסת.
- **כמה תפילות מתפללים בבית-הכנסת?** בימי חול מתפללים שלוש תפילות: שחרית, מנחה וערבית. אפשר לנסות למצוא אותם בסידור. בשבת ראשי-חדשים וחגים ישנה תפילה נוספת הנקראת מוסף, וביום כיפור מוסיפים את תפילת נעילה.
- **מי מכיר עוד כינוי שיש לבית-הכנסת?** "מקדש מעט", מכיוון שבית-הכנסת הוא בעצם זכר למקדש.
- הבדל עיקרי בין בית-כנסת אשכנזי לספרדי הינו צורת הישיבה. בבית-כנסת אשכנזי מסודרים הספסלים בדרך כלל בשורות, ואילו בספרדי (ובעיקר בתימני) מסודרים הספסלים בצורת ח' מסביב הבמה.
- **שימו לב שעל הבמה יש ספסל, מדוע? הרי כל הדברים הנעשים על הבימה נעשים בעמידה (קריאת התורה, תפילת החזן, דרשת הרב)?** הספסל נועד עבור המגביה. תפקיד המגביה הוא להרים את ספר התורה, כך שכל הקהל יראה אותו. לאחר מכן הוא מתיישב ואדם אחר בא וגולל את הספר, קושר אותו בפיסת בד, ומלביש אותו במעיל, פעמונים או כתר (בספרים ספרדיים אין גולל, מכיוון שספר התורה מאוחסן בתוך תיבת עץ).
- **כסיכום:** אפשר לשאול כל אחד מהתלמידים על חוויה משמעותית שהיתה לו בחייו הקשורה לבית-הכנסת- אפשר על העלייה לתורה או על יום כיפור.